

بررسی ارتباط بین نزدیکی جغرافیایی حسابرس - صاحبکار و به موقع بودن گزارش حسابرسی

وحید میرعرب رضی^{۱*}، ماریا ملائی^۱، مریم سادات دیلم کتولی^۱، آمنه قره چماقلو^۲

۱. دانش‌آموخته‌ی کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گنبد کاووس، ایران

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گنبد کاووس، ایران

نویسنده مسئول: وحید میرعرب رضی

چکیده

در حالی که سرمایه‌گذاران و قانون‌گذاران برای انتشار به موقع اطلاعات مالی حسابرسی شده ارزش قابل هستند، تغییرات اخیر در محیط نظارتی باعث شده است که مشکل ارائه به هنگام اطلاعات مالی حسابرسی شده افزایش یابد. از آنجا که شناسایی عوامل موثر بر تاخیر حسابرسی یک موضوع مهم است در این مقاله ارتباط بین نزدیکی جغرافیایی حسابرس - صاحبکار و تاخیر گزارش حسابرسی بررسی شده است. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ شیوه‌ی جمع‌آوری داده‌ها از نوع پژوهش‌های نیمه‌تجربی بوده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از تکنیک داده‌های پانل در دوره زمانی ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۶ انجام گردید. نرم‌افزار آماری مورد استفاده Eviews و جامعه آماری پژوهش کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده است. نمونه آماری مورد استفاده در این پژوهش ۹۴ شرکت بوده است. نتایج پژوهش نشان داد فاصله جغرافیایی حسابرس - صاحبکار با تاخیر گزارش حسابرسی ارتباط معناداری داشته است.

واژه‌های کلیدی: فاصله جغرافیایی حسابرس - صاحبکار، به موقع بودن گزارش حسابرسی، بورس

اوراق بهادار تهران

۱. مقدمه

به موقع بودن اطلاعات یک کیفیت مهم در ارزیابی سودمندی گزارش‌های مالی حسابرسی شده است و نگرانی دیرینه قانون‌گذاران، سهامداران، تحلیلگران، مدیران، و حساب‌رسان بوده است. پژوهش موجود یک واکنش بازاری تشدید شده را به گزارشات مالی حسابرسی شده (چمبرز و پنمن، ۱۹۸۴)، و جریمه‌ها برای شرکت‌های دارنده گزارشات مالی حسابرسی شده تاخیردار (به عنوان مثال آلفورد، جونز و زیمیواکی، ۱۹۹۴؛ بارتوف و کنچچکی، ۲۰۱۷؛ گریفین، ۲۰۰۳)، مستندسازی می‌نماید. نگرانی قانون‌گذاران در این مورد که سرمایه‌گذاران به گزارشات مالی به موقع دسترسی دارند در طرح‌های ابتکاری از قبیل نهاد EDGAR (جمع‌آوری، تحلیل و بازیابی داده الکترونیکی)، تسریع موعدهای مقرر ثبت K/10-Q-10 برای شرکت‌های بزرگتر و اتخاذ XBRL (زبان توسعه‌پذیر گزارشگری تجاری) منعکس گشته‌اند. از آنجایی که به موقع بودن صورت‌های مالی حسابرسی شده، تابعی از بهنگام بودن گزارش حسابرسی است، بهبود در به موقع بودن گزارش حسابرسی می‌تواند تاثیر قابل توجهی بر به موقع بودن گزارش‌های مالی حسابرسی داشته باشد. با این حال تغییرات اخیر در محیط گزارش‌دهی قانونی و شرکتی، دشواری ارائه گزارش‌های مالی حسابرسی شده به موقع را افزایش داده است (برانسون، هوگان، جانسون، و رامش، ۲۰۱۱؛ کریشان و یانگ، ۲۰۰۹)، بنابراین برجستگی پژوهش شناسایی‌کننده عواملی که بر به موقع بودن گزارش حسابرسی تاثیر می‌گذارند را افزایش می‌دهد.

در این مطالعه ما ارتباط بین نزدیکی جغرافیایی حسابرس - صاحبکار و تاخیر حسابرسی را بررسی می‌کنیم، که به عنوان تعداد روزهای تقویمی از پایان سال مالی تا تاریخ گزارش حسابرسی تعریف شده است (آشتون، ویلینگهام، و الیوت، ۱۹۸۷؛ برانسون و همکاران، ۲۰۱۱؛ کریشان و یانگ، ۲۰۰۹؛ ویثورث و لامبرت، ۲۰۱۴). تمرکز ما بر به موقع بودن گزارش حسابرسی، بیشتر با شواهد از پژوهش موجود برانگیخته می‌شود که تاخیرات گزارش‌دهی حسابرسی طولانی‌تر با کیفیت گزارش‌دهی مالی پایین‌تر مرتبط هستند (بلانکلی، هورت، و مکگریگور، ۲۰۱۴؛ کینی جی ار و مکدانیل، ۱۹۹۳).

حساب‌رسان محلی احتمالاً دارای مزیت اطلاعاتی هستند که عدم تقارن اطلاعات بین حسابرس محلی و صاحبکار را کاهش می‌دهند، زیرا حساب‌رسان محلی می‌توانند راحت‌تر دانش خاص مشتری را نسبت به حساب‌رسان غیرمحلی به دست آورند (چوی، کیم، کیو و زنگ، ۲۰۱۲؛ جنسن، کیم و یی، ۲۰۱۵). علاوه بر این، حساب‌رسان محلی می‌توانند بیشتر با صاحبکار تعامل داشته باشند و اخبار خاص صاحبکار را از رسانه‌های محلی دریافت کنند که توانایی آنها برای نظارت موثر بر مشتری را افزایش می‌دهد (اگراوال و هوسوالد، ۲۰۱۰؛ چوی و همکاران، ۲۰۱۲؛ کانگ و کیم، ۲۰۰۸؛ پیترسن و رازان، ۲۰۰۲). راحتی نسبی دسترسی به اطلاعات مشتریان، همچنین آگاهی بیشتر از محیط اقتصادی و نظارتی در منطقه و تاثیر آن بر مشتری، باید کارایی حسابرسی محلی را افزایش دهد، از این رو تاخیر حسابرسی را کاهش می‌دهد.

بالعکس، مجاورت جغرافیایی حسابرس و صاحبکار ممکن است کارآیی حسابرسی با توجه به در دسترس بودن فتاوری، استفاده از برنامه‌های حسابرسی استاندارد شده، و شیوه مشترک اشتراک دانش در شرکت‌های حسابرسی را بهبود نبخشد. علاوه بر این، در حالی که حسایرسان محلی کیفیت عایدی صاحبکاران خود را بهبود می‌دهند، مشخص نیست که آیا این امر به بموقع بودن گزارش حسابرسی گسترش می‌یابد یا خیر، چرا که پژوهش موجود یک توازن (تعادل) را میان به موقع بودن و کیفیت گزارش‌دهی نشان می‌دهد. به عنوان مثال، برینت کوچرز، پنگ و وبر (۲۰۱۳) و دوئل و مگیلک (۲۰۱۳) درمی‌یابند که تسریع موعد مقرر ثبت توسط کمیسیون بورس و اوراق بهادار با کاهش در کیفیت گزارش‌دهی مرتبط است، در حالی که کریشان و یانگ (۲۰۰۹) یک کاهش در به موقع بودن گزارش‌دهی پس از اجرای تغییرات نظارتی را می‌یابند که کیفیت گزارش‌دهی را بهبود می‌بخشد. بنابراین، اینکه آیا مجاورت جغرافیایی حسابرس و صاحبکار، به موقع بودن گزارش حسابرسی را بهبود می‌بخشد، یک مساله تجربی است.

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱. نزدیکی جغرافیایی حسابرس و صاحبکار و به موقع بودن گزارش حسابرسی

مقالات قبلی شواهدی را ارائه می‌دهند که شرکت‌کنندگان بازار، گزارش‌های مالی به موقع را ارزشیابی می‌نمایند. بنابراین، تا حدی که فرآیند حسابرسی مانع از به موقع بودن گزارش‌های مالی حسابرسی شده می‌شود، شرکت‌ها ممکن است عواقب نامطلوب مانند عدم تقارن اطلاعاتی بالاتر و در نتیجه واکنش بازار منفی را تجربه نمایند (آلفورد و همکاران، ۱۹۹۴؛ بارتوو و کونچیتچکی، ۲۰۱۷؛ چمبرز و پنمن، ۱۹۸۴؛ گریفین، ۲۰۰۳). علاوه بر این، افزایش سرعت انتشار اطلاعات مالی به سرمایه‌گذاران یک دلیل مهم برای کمیسیون بورس اوراق بهادار بود تا EDGAR را بنیان نهد، مواعدهای مقرر ثبت را تسریع نماید و زبان توسعه‌پذیر گزارشگری تجاری را اتخاذ نماید. برای مثال کمیسیون بورس اوراق بهادار اظهار می‌کند که مهمترین مزیت شتابدهی مواعدهای مقرر عبارت است از "سرعت بخشیدن به ارائه اطلاعات به سرمایه‌گذاران و بازارهای سرمایه که آنها را قادر می‌سازد تا تصمیمات سرمایه‌گذاری و ارزش‌گذاری آگاهانه‌تر را سریعتر اتخاذ نمایند" (کمیسیون بورس اوراق بهادار، ۲۰۰۲). در نتیجه، به موقع بودن گزارش حسابرسی برای ذینفعان مختلف، به ویژه با توجه به تاثیر نامطلوب تغییرات تنظیمی مختلف در دوره بعد از SOX اهمیت دارد (لمبرت، جونز، برازیل، و شوالتر، ۲۰۱۷).

علاوه بر این، تحقیقات موجود شواهدی را ارائه می‌دهد که تاخیرات گزارش حسابرسی با کیفیت گزارش مالی پایینتر همراه است. برای مثال، کینی جی ار و مک دانیل (۱۹۹۳) دریافتند که تاخیرهای حسابرسی طولانی‌تر به طور مثبتی با اصلاحات درآمد موقت گزارش شده قبلی مرتبط هستند، و طول تاخیر با اندازه

بیش از واقع نشان دادن درآمدها افزایش می‌یابد. به طور مشابه، بلانکلی و همکاران (۲۰۱۴) شواهدی پیدا می‌کنند مبنی بر اینکه شرکت‌های با تجدید ارائه آتی، احتمال دارد که تاخیر غیرعادی گزارش حسابرسی طولانی‌تری نسبت به شرکت‌های بدون تجدید ارائه داشته باشند. هر دو مطالعه نشان می‌دهند که گزارش‌های حسابرسی تاخیری احتمالاً به دلیل مسایل مهم گزارش و مناقشات مرتبط بین حسابرسان و مشتریان است. تا حدی که یک مکانیسم معین می‌تواند حل سریع چنین مناقشاتی را تسهیل کند، این امر تاخیرهای حسابرسی را کاهش می‌دهد و شاید کیفیت گزارش دهی مالی را بهبود بخشد.

در این مقاله، ما بررسی می‌کنیم که آیا نزدیکی جغرافیایی حسابرس و صاحبکار با تاخیر گزارش حسابرسی مرتبط است یا خیر. با توجه به وجود فناوری، استفاده از برنامه‌های حسابرسی استاندارد، و عملکرد رایج اشتراک دانش در شرکت‌های حسابرسی، نزدیکی جغرافیایی به مشتریان ممکن است هیچ مزیت خاصی ایجاد نکند. با این حال، مطالعات اخیر مستند می‌نماید که حسابرسان محلی کیفیت گزارش‌های مالی مشتریان را نسبت به حسابرسان غیرمحلی، احتمالاً به دلیل مزیت اطلاعاتی که حسابرسان محلی دارند، بهبود می‌بخشند (چوی و همکاران، ۲۰۱۲؛ جنسن و همکاران، ۲۰۱۵؛ لویز و ریچ، ۲۰۱۷). حسابرسان محلی اطلاعات بهتری در مورد کسب و کارهای مشتریان، انگیزه‌ها، و خطر دارند و قادرند عملیات رسیدگی را به راحتی اجرا نمایند. علاوه بر این، حسابرسان محلی بیشتر از محیط اقتصادی و نظارتی در منطقه و تاثیر چنین محیطی بر مشتریان آگاه هستند (چوی و همکاران، ۲۰۱۲). این مزیت اطلاعات، برنامه‌ریزی کارآمدتر و اجرای حسابرسی، یعنی کارآیی حسابرسی بیشتر را نشان می‌دهد. منافع کارآیی برای حسابرسی از نزدیکی حسابرس و مشتری، احتمالاً به موقع بودن گزارش حسابرسی را افزایش می‌دهد.

۲-۲. پیشینه پژوهش

دانگ و همکاران (۲۰۱۹) ارتباط بین موقعیت جغرافیایی حسابرس-صاحبکار و موقع بودن گزارش حسابرسی را ارزیابی و بررسی کرده‌اند. نتایج آنان نشان می‌دهد شرکت‌هایی که توسط حسابرسان محلی حسابرسی می‌شوند دارای گزارش‌های بموقع تری هستند. راسمین و اوانز (۲۰۱۷) تحقیقی با عنوان کیفیت حسابرسی و تاخیر گزارش حسابرسی انجام دادند. دوره زمانی آنان از سال ۲۰۱۰ الی ۲۰۱۱ و جامعه آماریشان شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار اندونزی بوده است. نتایج نشان داد، شرکت‌هایی که از حسابرسان متخصص و موسسات حسابرسی بزرگتر استفاده می‌کنند نسبت به سایر شرکت‌ها دارای گزارش حسابرسی بموقع تری هستند. باسونی و همکاران (۲۰۱۶) تحقیقی با عنوان ویژگی‌های هیات مدیره، ساختار مالکیت و تاخیر گزارش حسابرسی انجام داد. وی تعداد ۲۰۱ شرکت در دوره زمانی ۲۰۰۹ الی ۲۰۱۳ را در ۱۱ کشور انتخاب و نشان داد، اندازه هیات مدیره، دوگانگی وظیفه مدیر عامل، استقلال

هیات مدیره، تمرکز مالکیت، مالکیت نهادی، مالکیت خارجی و نوع موسسه حسابرسی بر تأخیر گزارش حسابرسی موثر هستند. ریهویل و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهشی به بررسی دلایل تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی پرداختند و یافته‌های آنان حاکی از آن بود که بین تخصص حسابرس در صنعت و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. تورل و همکاران (۲۰۱۳) به بررسی رابطه بین پذیرش استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که بین نوع گزارش حسابرس، اندازه مؤسسه حسابرسی و تغییر حسابرس با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی رابطه معنادار وجود دارد. عابدین و زالکی (۲۰۱۲) رابطه تخصص حسابرس و به موقع بودن گزارشگری را مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که بین تخصص حسابرس و سرعت گزارشگری رابطه وجود ندارد. در مقابل، بین اندازه مؤسسه حسابرسی، اندازه شرکت، شرکت‌هایی که سود گزارش میکنند و شرکت‌های مالی، با سرعت گزارشگری رابطه معنادار وجود داشت. همچنین، در شرکت‌های دریافت‌کننده گزارش حسابرسی مشروط و گزارش‌کننده اقلام استثنائی و نیز، دارای اهرم مالی، تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی بیشتر بود.

بزرگ اصل و همکاران (۱۳۹۷) بررسی عوامل مؤثر بر انتشار به هنگام گزارش حسابرسی را انجام داده اند. دوره زمانی مطالعه نیز شامل سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ و نمونه برگزیده متشکل از ۱۱۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. فرضیه‌های پژوهش در قالب رگرسیون چندمتغیره در نرم‌افزار Eviews نسخه ۹ مورد آزمون قرار گرفت. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که بین ویژگی‌های اندازه مؤسسه حسابرسی، نوع اظهارنظر حسابرس، ریسک گزارش‌دهی، تعداد بندهای گزارش حسابرسی و اندازه هیئت‌مدیره با تأخیر در گزارش حسابرسی، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، بین تمرکز مالکیت و تخصص اعضای کمیته حسابرسی با تأخیر در گزارش حسابرسی، رابطه منفی و معناداری برقرار است. حسینی‌نیا و خدای پور (۱۳۹۵) بررسی ارتباط بین تخصص حسابرس و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی با محافظه‌کاری حسابداری پرداختند. نمونه پژوهش شامل ۶۳ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۳-۱۳۸۷ و روش مورد استفاده برای آزمون فرضیه‌ها رگرسیون داده‌های ترکیبی بود. در پژوهش برای سنجش محافظه‌کاری از مدل آزمون بر مبنای تعهدی بال و شیواکومار (۲۰۰۵) و برای تخصص حسابرس از فرمول پالمروز (۱۹۸۸) استفاده شد. نتایج آزمون آماری فرضیه‌های پژوهش نشان داد که بین تخصص حسابرس و محافظه‌کاری حسابداری رابطه معناداری وجود ندارد. همچنین، نتایج پژوهش بیان می‌کند که بین تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی و محافظه‌کاری حسابداری رابطه منفی و معناداری وجود دارد. به این معنی که هر چه فاصله بین تاریخ پایان سال مالی و تاریخ گزارش حسابرس بیشتر باشد، کیفیت اعداد ارائه شده در صورت‌های مالی کم‌تر است. علوی طبری و عارف منش (۱۳۹۲) به بررسی رابطه بین تخصص حسابرس در صنعت و تأخیر در

ارائه گزارش حسابرسی پرداختند. یافته‌های آنان حاکی از آن بود که تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی، در شرکت‌هایی که به‌وسیله حسابرس متخصص در صنعت حسابرسی شده‌اند، کوتاه‌تر است.

واعظ و احمدی (۱۳۹۳) رابطه بین حق‌الزحمه حسابرسی و تغییر حسابرِس با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی ۱۷ شرکت دارویی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۱-۱۳۸۶ را بررسی کردند. برای بررسی روابط بین متغیرها از روش رگرسیون چندگانه و نرم‌افزار Eviews نسخه ۸ استفاده شد. یافته‌ها نشان داد به طور متوسط شرکت‌های مورد بررسی، ۵۸ روز بعد از پایان سال مالی با انحراف معیار ۲۰ روز گزارش حسابرسی خود را ارائه کرده‌اند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان می‌دهد که تغییر حسابرِس با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی رابطه معناداری ندارد اما حق‌الزحمه حسابرسی با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی رابطه مثبت و معناداری دارد. ملائینی و مرفوع (۱۳۹۳) ارتباط بین کیفیت افشای اطلاعات و تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرسی را بررسی کردند. نمونه آماری متشکل از ۱۶۴ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۱ مورد بررسی قرار گرفته و از رتبه کیفیت افشای اعلام شده توسط بورس، خطای پیش‌بینی سود و میزان تعدیلات سنواتی به عنوان نماینده کیفیت افشای شرکت استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که بین متغیرهای مستقل خطای پیش‌بینی سود و میزان تعدیلات سنواتی با متغیر تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرسی رابطه معنادار و منفی برقرار بوده و بین متغیر مستقل رتبه کیفیت افشای اطلاعات شرکت‌ها و تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرسی، رابطه‌ای برقرار نبوده است.

۳. فرضیه پژوهش

بین نزدیکی جغرافیایی حسابرس - صاحبکار و بموقع بودن گزارش حسابرسی ارتباط معناداری وجود دارد.

۴. روش پژوهش

این پژوهش بر حسب هدف، کاربردی است و نتایج آن توسط گروه‌های مختلف استفاده کننده از اطلاعات سود مورد استفاده قرار می‌گیرد. تحقیق بر حسب روش، توصیفی است و برای بررسی موضوع پژوهش از تحلیل رگرسیون استفاده می‌شود. روش رگرسیون به دلیل وجود مشاهده‌های شرکت - سال و به دلیل حضور متغیرهای مختلف از نوع چند متغیره ترکیبی است. تحقیق بر حسب زمان گردآوری داده‌ها، پس رویدادی است. به دلیل انجام پژوهش در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، اطلاعات قابل استناد از طریق سایت‌ها و نرم‌افزارهای اطلاعاتی سازمان بورس و اوراق بهادار تهران تهیه می‌شوند. جمع‌آوری اطلاعات جهت بیان ادبیات نظری و پیشینه تحقیقات قبل به روش کتابخانه‌ای است که شامل بهره‌گیری از مطالب مندرج در پایان‌نامه‌ها و مقالات خارجی و داخلی است. این روش با استفاده از

فیش برداری صورت می گیرد. جمع آوری داده های اولیه مورد نیاز مربوط به متغیرهای تحقیق بر اساس اطلاعات مندرج در صورت های مالی سالانه حسابرسی شده، بانک های اطلاعاتی متعلق به سازمان بورس اوراق بهادار و گزارش فعالیت هیأت مدیره به مجمع عمومی عادی سالیانه صورت می گیرد. جمع آوری و انباشت داده ها با بکارگیری نرم افزار اکسل صورت می گیرد. دستیابی به داده های نهایی متغیرهای مورد نیاز تحقیق مستلزم انجام محاسباتی روی داده های خام است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه شرکت های سهامی عام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۶ تشکیل می دهد. کلیه شرکت های عضو جامعه آماری که حائز شرایط زیر بودند، جزء نمونه آماری لحاظ شده و آن دسته از شرکت هایی که این شرایط را نداشتند از نمونه آماری حذف گردیدند. شرایط مذکور به شرح زیر می باشد:

۱. تاریخ پذیرش آنها در سازمان بورس اوراق بهادار قبل از سال ۱۳۹۱ بوده و تا پایان سال ۱۳۹۶ نیز در فهرست شرکت های بورسی باشند.
۲. به منظور افزایش قابلیت مقایسه، سال مالی آنها منتهی به پایان اسفند ماه باشد.
۳. طی دوره های مورد نظر تغییر فعالیت و یا تغییر سال مالی نداده باشند.
۴. جزء شرکت های سرمایه گذاری و واسطه گری های مالی نباشند (شرکت های سرمایه گذاری به علت تفاوت ماهیت فعالیت با بقیه شرکت ها در جامعه آماری منظور نشدند). پس از اعمال محدودیت های فوق، تعداد ۹۴ شرکت به عنوان نمونه آماری مورد مطالعه در این پژوهش انتخاب شدند.

۵. متغیرها و مدل پژوهش

برای آزمون فرضیه پژوهش از مدل رگرسیونی زیر به پیروی از دانگ و همکاران (۲۰۱۹) استفاده شده است:

$$\text{AuditDelay}_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 \text{Dlocal}_{i,t} + \beta_2 \text{Size}_{i,t} + \beta_3 \text{Aopin}_{i,t} + \beta_4 \text{Loss}_{i,t} + \beta_5 \text{Bm}_{i,t} + \beta_6 \text{Ar}_{i,t} + \beta_7 \text{Big}_{i,t} + \beta_8 \text{Lvg}_{i,t} + \epsilon_{i,t}$$

در مدل فوق،

AuditDelay: بموقع بودن گزارش حسابرسی که فاصله زمانی بین پایان سال مالی و تاریخ انتشار گزارش حسابرسی می باشد هر چه این فاصله کمتر باشد بموقع تر می باشد.

Dlocal: اگر فاصله دفتر حسابرس و دفتر شرکت (صاحبکار) کمتر از ۱۰۰ کیلومتر باشد عدد یک گرفته و در غیر این صورت صفر می باشد.

Size: اندازه شرکت و برابر است با لگاریتم طبیعی مجموع دارایی های پایان سال.

Aopin: اظهارنظر حسابرس که عدد یک برای شرکت هایی هست که اظهار نظر مقبول گرفته اند و صفر برای سایر اظهار نظر ها.

Loss: نوع عملکرد اگر شرکت در سال زیان داشته باشد عدد یک و در صورت گزارش سود عدد صفر می گیرد.

Bm: نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام

Ar: نسبت حساب های دریافتی به مجموع دارایی ها

Big: عدد یک برای شرکت هایی که حسابرس مستقل شان سازمان حسابرسی باشد عدد یک و صفر برای سایر موسسات حسابرسی

Lvg: نسبت مجموع بدهی ها تقسیم بر مجموع دارایی ها.

۶. نتایج تحقیق

۶-۱. آمار توصیفی

در این بخش، شاخص های مرکزی هم چون میانگین و شاخص های پراکندگی انحراف معیار برای هریک از متغیرهای تحقیق ارائه می گردد. در این ارتباط میانگین، اصلی ترین شاخص مرکزی بوده و متوسط داده ها را نشان می دهد، به طوری که اگر داده ها بر روی یک محور به صورت منظم ردیف شوند، مقدار میانگین دقیقاً نقطه تعادل یا مرکز ثقل توزیع قرار می گیرد. انحراف معیار از پارامترهای پراکندگی بوده و میزان پراکندگی داده ها را نشان می دهد. نتایج نشان می دهد میانگین تاخیر گزارش حسابرسی برابر با ۷۶ روز و بیشترین این مقدار برابر با ۱۸۲ روز و متعلق به شرکت کنتورسازی ایران در سال ۱۳۹۵ و کمترین آن ۱۷ روز متعلق به شرکت فنر سازی خاور در سال ۱۳۹۱ می باشد. همچنین نوع موسسه حسابرسی برابر با ۲۵ درصد بوده که نشان دهنده این است که یک چهارم از شرکت های نمونه توسط سازمان حسابرسی رسیدگی شده اند. نوع اظهار نظر حسابرسان بیان می دارد که ۴۹ درصد از شرکت های بورس دارای اظهار نظر مقبول از حسابرسان مستقل می باشند و نسبت بدهی ها بیانگر میزان ۶۱ درصد از بدهی ها به مجموع دارایی ها می باشد.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرها

شرح	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
بموقع بودن گزارش حسابرسی	۷۶/۵۲۲	۷۹.۰۰۰	۱۸۲.۰۰۰	۱۷.۰۰۰	۲۷/۶۱۴
موقعیت جغرافیایی	۳۵۷/۰	۰.۰۰۰	۱.۰۰۰	۰.۰۰۰	۱۲۴/۰
اندازه شرکت	۲۷/۷۶۶	۲۷/۵۹۸	۳۲/۸۸۱	۲۳/۸۴۶	۱/۴۵۱
اظهاری نظر حسابرس	۴۹/۰	۰.۰۰۰	۱.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰/۹۸
نوع عملکرد	۱۲۵/۰	۰.۰۰۰	۱.۰۰۰	۰.۰۰۰	۳۳۱/۰
نسبت دفتری به بازار	۷۵۸/۰	۶۹۵/۰	۲/۲۵۰	۱۸۵/۰	۰/۶۵
نسبت حساب دریافتی	۳۸۵/۰	۲۹۱/۰	۷۴۱/۰	۰.۰۰۰	۱۱۹/۰
نوع موسسه حسابرسی	۲۵۲/۰	۰.۰۰۰	۱.۰۰۰	۰.۰۰۰	۱۰۸/۰
نسبت بدهی ها	۶۱۰/۰	۶۱۷/۰	۲/۳۱۵	۰/۱۲	۲۳۹/۰
تعداد مشاهدات	۵۶۴	۵۶۴	۵۶۴	۵۶۴	۵۶۴

۲-۶. آزمون ناهمسانی واریانس

نتایج نشان می دهد در مدل پژوهش مشکل ناهمسانی واریانس وجود دارد (زیرا احتمال یا p-value محاسبه شده کمتر از ۰۵/۰ است). از این رو در تخمین نهایی مدل ها باید از روش EGLS استفاده کرد.

جدول ۲. آزمون ناهمسانی واریانس

فرضیه صفر (H_0)	آماره χ^2 بروش پاگان	p-value	نتیجه آزمون
واریانس ها همسانند	۳/۸۳۸	۰۰۰۲/۰	H_0 رد می شود (همسانی واریانس وجود ندارد)

مأخذ: محاسبات محقق

۳-۶. تعیین داده های ترکیبی

جدول (۳) نتایج آزمون چاو (آماره F) مربوط به فرضیه یاد شده را در مورد مدل تحقیق نشان می دهد، نتایج نشان می دهد که باید از روش داده هایی پانل استفاده گردد لذا بحث انتخاب از بین مدل های اثرات ثابت و تصادفی پیش می آید که برای این منظور از آزمون هاسمن استفاده می شود.

جدول ۳. نتایج آزمون F (لیمر) برای انتخاب روش ترکیبی (Pooling) یا تلفیقی (Panel)

فرضیه صفر (H_0)	آماره	درجه آزادی	p-value	نتیجه آزمون
اثرات خاص شرکت معنی دار نیستند (روش Pooling مناسب است)	۲۲/۱۳۶	۱۶۹	۰.۰۰۰۰	H_0 رد می شود (روش داده های پانل انتخاب می شود)

مأخذ: محاسبات محقق

۶-۴. آزمون هاسمن

برای انتخاب بین مدل اثرات تصادفی یا اثرات ثابت از آزمون هاسمن استفاده می شود. نتایج آزمون هاسمن برای مدل پژوهش به شرح جدول شماره (۴) می باشد، نتایج نشان می دهد که باید از روش اثرات ثابت استفاده گردد.

جدول ۴. نتایج آزمون هاسمن برای انتخاب بین مدل اثرات ثابت و اثرات تصادفی

آماره	درجه آزادی	p-value	نتیجه آزمون
۲۴/۹۹۵	۸	۰.۰۰۱۶	H_0 رد می شود

مأخذ: محاسبات محقق

۶-۵. آزمون مدل پژوهش

جدول ۵. خلاصه نتایج آماری آزمون مدل تحقیق

متغیر	ضریب	آزمون تی	سطح معناداری	VIF
عرض از مبدا	-۵۰/۶۲۸	-۳/۶۷۵	۰/۰۰۰۲	-
موقعیت جغرافیایی	۴/۸۰۴	-۲/۳۶۴	۰/۰۱۸۲	۲/۲۵۹
اندازه شرکت	-۲۰/۱۰۵	-۲/۲۸۲	۰/۰۲۲۷	۱/۲۴۴
اظهارنظر حسابر	۴/۳۳۶	۰/۳۳۳	۰/۷۳۸۶	۱/۸۸۳
نوع عملکرد	-۱/۱۷۶	-۰/۶۵۸	۰/۵۱۰۷	۱/۰۳۶
نسبت دفتری به بازار	۴/۷۱۷	۹/۵۷۵	۰/۰۰۰۰	۱/۲۵۱
نسبت حساب دریافتی	-۰/۶۸۲	-۰/۳۲۴	۰/۷۴۵۴	۱/۳۳۲
نوه موسسه حسابر	۳/۱۱۶	۳/۳۶۳	۰/۰۰۰۸	۱/۲۵۴
نسبت بدهی ها	-۱/۲۵۶	-۲/۴۸۹	۰/۰۱۳۰	۱/۰۲۳
آماره F	۱۱۴/۵۸۱	آزمون دوربین واتسون		۱/۷۴۱
سطح معناداری F	۰.۰۰۰۰	ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۹۴۴۱

آزمون فروض کلاسیک رگرسیون

آماره دورین واتسون پس از برآورد ضرایب، مقدار ۰.۱۷۴۱ را نشان می‌دهد که به معنی عدم وجود همبستگی پیاپی در جزء اخلاص می‌باشد. نتیجتاً مشکل خودهمبستگی سریالی در این فرضیه مشاهده نمی‌شود. با توجه به مقدار سطح معنی‌داری بدست آمده برای آماره F به میزان (۰.۰۰۰۰) می‌توان ادعا نمود که مدل رگرسیونی برازش شده معنادار است. با توجه به ضرایب تعیین مدل‌های برازش شده می‌توان ادعا نمود، حدود ۹۴ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شود. با توجه به ستون آخر مقدار VIF برای کلیه متغیرهای مستقل کمتر از ۵ ($VIF < 5$) می‌باشد؛ بنابراین بین متغیرهای مستقل هم‌خطی وجود ندارد؛ بنابراین مدل برازش شده دارای اعتبار می‌باشد.

نتیجه آزمون فرضیه تحقیق

بین نزدیکی جغرافیایی حسابرس - صاحبکار و به موقع بودن گزارش حسابرسی ارتباط معناداری وجود دارد. ضریب برآوردی متغیر موقعیت جغرافیایی در جدول نشان‌دهنده وجود ارتباط معنادار با به موقع بودن گزارش حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار در سطح خطای ۰/۰۵ است. زیرا میزان p -value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از ۰/۰۵ بدست آمده است. بنابراین می‌توان گفت که بین نزدیکی جغرافیایی حسابرس - صاحبکار و به موقع بودن گزارش حسابرسی ارتباط معناداری وجود دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

به موقع بودن اطلاعات حسابداری مدت طولانی برای سرمایه‌گذاران، شرکت‌ها، حسابرسان و قانون‌گذاران مسئله‌ای مورد توجه بوده است. تدارک مالی طولانی و تاخیر در فرآیند حسابرسی ناشی از تغییرات اخیر در محیط نظارتی فشار زمانی برای شرکت‌ها و حسابرسان را افزایش داده‌اند تا کارایی ارائه اطلاعات حسابداری را بهبود بخشند. کریشان و یانگ (۲۰۰۹) افزایش تاخیر حسابرسی پس از این اقدامات قانونی را مستندسازی می‌نمایند. نتایج آزمون فرضیه نشان داد نزدیک بودن فاصله جغرافیایی بین صاحبکار و حسابرس مستقل منجر به کاهش تاخیر گزارش حسابرسی می‌شود. با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود مدیران شرکت‌ها از خدمات حسابرسانی استفاده کنند که دارای فاصله کوتاهی با دفتر شرکت بوده تا بتوانند ارتباط نزدیکتری برقرار کرده و در نتیجه گزارش حسابرسی را زودتر به استفاده‌کنندگان خود ارائه دهند. همچنین به محققین پیشنهاد می‌شود در آینده ارتباط بین هوش تحلیلی حسابرسان را با تاخیر گزارش حسابرسی بررسی نمایند. همچنین می‌توانند ارتباط بین دوره‌های مهارت آموزی حسابرسان و تاخیر گزارش حسابرسی نیز بررسی گردد.

فهرست منابع و مآخذ

- بزرگ اصل، موسی، رجب دری، حسین و خرمین، منوچهر. (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر انتشار به هنگام گزارش حسابرسی. مجله دانش حسابداری. شماره ۳۲. صص ۱۴۶-۱۱۵.
- حسینی‌نیا، سمیه و خدای‌پور، احمد. (۱۳۹۵). بررسی ارتباط بین تخصص حسابرسان و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی با محافظه‌کاری حسابداری. فصلنامه پژوهش حسابداری. شماره ۲. صص ۹۶-۷۳.
- علوی طبری، حسین و عارف‌منش، زهره. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین تخصص حسابرسان در صنعت و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی. دانش حسابداری. شماره ۱۴. صص ۲۶-۷.
- ملائینی، وحید و مرفوع، محمد. (۱۳۹۳). رابطه بین کیفیت افشای اطلاعات و تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرسی، مطالعات تجربی حسابداری مالی، شماره ۴۵. صص ۸۰-۵۹.
- واعظ، علی و احمدی، وریا. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین دو عامل حق‌الزحمه حسابرسی و تغییر حسابرسان تاخیر در ارائه گزارش حسابرسی شرکت‌های دارویی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار. حسابداری سلامت. شماره ۸. صص ۹۵-۷۷.

___ Abidin, S. and Ahmad-Zaluki, N. A. (2012). Auditor industry specialism and reporting timeliness. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 65, 873-878.

___ Alford, A. W. , Jones, J. J. , & Zmijewski, M. E. (1994). Extensions and violations of the statutory 10-K filing requirements. *Journal of Accounting and Economics*, 17, 229 –254.

___ Agarwal, S. , & Hauswald, R. (2010). Distance and private information in lending. *Review of Financial Studies*, 23, 2757 –2788

___ Ashton, R. H. , Willingham, J. J. , & Elliott, R. K. (1987). An empirical analysis of audit delay. *Journal of Accounting Research*, 25(2), 275 –292

___ Bartov, E. , & Konchitchki, Y. (2017). SEC filings, regulatory deadlines, and capital market consequences. *Accounting Horizons*, 31(4), 109 –131

___ Basuony. M. A. K, Mohamed. E. K. A. , Hussain. M. M, Marie. O. K, (2016). Board characteristics, ownership structure and audit report lag in the Middle East. *Int. J. Corporate Governance*, Vol. 7, No. 2, 2016

___ Blankley, A. , Hurtt, D. , & MacGregor, J. (2014). The relationship between audit report lags and future restatements. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 33(2), 27 –57.

___ Bronson, S. , Hogan, C. ,Johnson, M. , & Ramesh, K. (2011). The unintended consequences of PCAOB auditing standard Nos. 2 and 3 on the reliability of preliminary earnings releases. *Journal of Accounting and Economics*, 51, 95 –114.

___ Bryant-Kutcher, L. , Peng, E. , & Weber, D. (2013). Regulating the timing of disclosure: Insights from the acceleration of 10-K filing deadlines. *Journal of Accounting and Public Policy*, 32, 475 –494

- ___ Chambers, A. , & Penman, S. (1984). Timeliness of reporting and the stock price reaction to earnings announcements. *Journal of Accounting Research*, 22(1), 21 –47.
- ___ Choi, J. H. , Kim, J. B. , Qiu, A. A. , & Zang, Y. (2012). Geographic proximity between auditor and client: How does it impact audit quality?
- ___ Doyle, J. , & Magilke, M. (2013). Decision usefulness and accelerated filing deadlines. *Journal of Accounting Research*, 51(3), 549 –581.
- ___ Donga,B and Dahlia. R and Le. X. (2019). Auditor-client geographic proximity and audit report timeliness. *Advances in Accounting*.
- ___ Griffin, P. A. (2003). Got information? Investor response to form 10-K and form 10-Q EDGAR filings. *Review of Accounting Studies*, 8, 433 –460
- ___ Kang, J. K. , & Kim, J. M. (2008). The geography of block acquisitions. *The Journal of Finance*. 63(6), 2817 –2858.
- ___ Kinney, W. , Jr. , & McDaniel, L. (1993). Audit delay for firms correcting quarterly earnings. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 12(2), 135 –142.
- ___ Krishnan, J. , & Yang, J. S. (2009). Recent trends in audit report and earnings announcement lag. *Accounting Horizons*, 23, 265 –288.
- ___ Jensen, K. , Kim, J. M. , & Yi, H. (2015). The geography of US auditors: Information quality and monitoring costs by local versus non-local auditors. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 44, 513 –549.
- ___ Lambert, T. A. , Jones, K. L. , Brazel, J. F. , & Showalter, D. S. (2017). Audit time pressure and earnings quality: An examination of accelerated filings. *Accounting, Organizations and Society*, 58, 50 –66
- ___ Lopez, D. M. , & Rich, K. T. (2017). Geographic distance and municipal internal control reporting. *Advances in Accounting*, 36(March), 40 –49.
- ___ Petersen, M. A. , & Rajan, R. G. (2002). Does distance still matter? The information revolution in small business lending. *The Journal of Finance*, 57(6), 2533 –2570.
- ___ Reheul, A. M. , Caneghem, T. V. , and Verbruggen,S. (2013). Audit report lags in the Belgian nonprofit sector: An empirical analysis. *Accounting and Business Research*, 43(2), 138-158.
- ___ Rusmin John Evans , (2017)," Audit quality and audit report lag: Case of Indonesian listed companies ", *Asian Review of Accounting*, Vol. 25 Iss 2 pp.
- ___ Turel, A. , Turel, A. , and Çiftci, H. N. (2013). IFRS Adoption and Audit LAG: Evidence from Turkey. *International Conference on Economic and Social Studies*, 10-11 May, 2013, Sarajevo, Turkey.
- ___ Whitworth, J. , & Lambert, T. (2014). Office-level characteristics of the Big 4 and audit report timeliness. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 33(3), 129 –152

